

Aranykő

A Dácia nagyon igyekezett, de érződött, hogy akár az embernek, neki is meg-erőltető a hegymenet. A motor bőgött és köhögött. Misko a homlokát ráncolta, s a kormányt keményen markolva figyelte az utat. Marta rajongó szemmel nézte férjét. A szíve megtelt gyengédséggel. Milyen pompás, hogy végre eljöttek erre az útra.

Már több órája, hogy otthonról elindultak, de Marta csepp fáradtságot sem érzett. Megszokta, sőt szerette az utazást. Az intézet által szervezett néprajzi kutatóutak, az országban és külföldön rendezett tudományos konferenciák, a falusi kultúrházakban tartott előadások révén hozzászokott, hogy bármikor, bármilyen időben gyorsan útra készen álljon. Mozgékony ember lévén, akinek a lelke mindig nyitva áll minden új előtt, nagyra becsülte az utazásokat azokért a kis felfedezésekért, amelyeket önmagában, az emberekben és a környező világban tett. Most sem tudta elrontani jó hangulatát sem a kimerítő út, amelytől szinte szédült, sem a hirtelen szemerkélni kezdő eső. Annál is kevésbé, mert mellette volt Misko.

Hányszor elhatározták már, hogy elmennek végre Marta szülőfalujába. Az asszony meg akarta mutatni férjének gyermekkorá aranykövét, de mindig közbejött valami... Mintha valaki szándékosan halogatta volna ezt a napot, ezt az órát.

A kocsipárhuzamosan haladt egy patakkal, amely egy helyütt valóságos víz-ésést képezett.

„Vajon hová sietsz? – kérdezte gondolatban Marta a patakot. – Vidám vagy szomorú az utad? Talán a kedvesedhez igyekszel? És nincs pihenésed sem nappal, sem éjjel. A mi szívünk is éppen így dobog, szusszanásnyi szünet nélkül...”

Marta a mellére szorította a tenyerét – a szíve olyan szaporán és riadtan dobogott, mint egy foglyul ejtett madaré. Bizonyára az örömtől – gondolta az asszony:

– Kedvesem, ha tudnád...”

– Nem vagy fáradt? – kérdezte hirtelen Misko, mintha megérezte volna, hogy az asszony rá gondolt.

– Milyen jó...

– Álljak meg, pihensz egy keveset? Úgy látom, az eső is elállt.

– Ha te nem fáradtál el nagyon, inkább a sziklafalnál tartsunk pihenőt.

Ezt a sok ezer kőből összerakott falat a múlt század közepén emelték. Ennek több mint hetven éve, de a fal a nagyapák és apák hősiességének tanúja, rendíthetetlenül áll, erősebb azoknak az életénél, akik a szabadságot szerették.

– Emlékszel, amikor a doktori disszertációmát írtam, az általam gyűjtött legendák között volt egy legenda a madárról? – kérdezte Marta.

– Amit Jula anyótól hallottál? Emlékszem...

Marta azonban nem hagyta, hogy befejezze.

– Megkérdezték a madártól: „Neked mi a legkedvesebb, hiszen berepülsz az egész világot?” „A haza” – felelte a madár. „És hol a hazád?” kérdezték a madártól. A madár elvezette az embereket egy hegyi folyó partjára. Meredek falú szakadéokban, majdnem a víz színe felett, csupasz, tüskés ágon himbálózott a szélben a fészek. A veszély még kedvesebbé tette...

– Igencsak nem tetszett, hogy Jula anyóhoz jártál – mondta a hallgatás után Misko. – De volt értelme, hogy eljártál hozzá. Ezek a legendák gazdagabbá tették népünket...

„Akárcsak te engem” – gondolta Marta. Úgy látszik, ez a nap már ilyen: szeretne újra és újra kedves szavakat mondani a férjének, költői gondolatai támadtak.

A sziklafalnál ittak a forrásból. Misko valamit babrált a kocsin. Marta pedig akár egy gyík, egész testével odatapadt az érdes sziklához, mintha magába akarná szívni annak az erejét. Egy belső hang ismét szép szavakkal suttogott neki:

– *Szülőföldem. Akár a legenda madara, én sem cserélnék el semmilyen más vidékért. A fagytól és hőségtől, a szellőtől és az esőtől megvédi a hegyi pásztort a nemzetköpeny.*

Marta úgy nézett körül, mintha most látta volna először ezeknek a hegyeknek a szépségét, a forrásvíz tisztaságát, az ég kékjét. Szeretett volna felkapaszkodni a legmagasabb csúcsra és teli torokból, hogy sokszor visszhangozzák a hegyek, ezt kiáltani: „Misko!” De csak némán ült a férje mellett, restellte gondolatait, mintha attól tartott volna, hogy Misko kitalálhatja őket.

...Vajon mi szél hozta Miskot az ő falujukba? Bizonyára a sors. Hát nem csoda, hogy a városból jött ember őt választotta, az árvát, aki a háborúban elvesztette apját, anyját, testvérét. Vézna teremtség volt, csak nagy bánatos szeme uralta az arcát. Amikor megismerkedtek, egyre dugdosta munkában eldurvult kezét. A fiú pedig megfogta és megcsókolta azt.

Aztán negyvenöt esztendő szállt el. Nehéz boldog négy és fél évtized. Gyermekeik tanult emberek lettek, családot alapítottak, három unokával ajándékozták meg őket. Marta azonban ma is épp úgy szerelmes férjébe, mint azon a régmúlt napon. Mindaz, amire büszke lehet, annak köszönhető, hogy Misko ilyen.

„Talán nem tudod eltartani a családot? – kérdezte szemrehányóan Miskótól az anyja, amikor ő bejelentette, hogy Marta beiratkozik a főiskolára. – Két gyerekkel épp elég tennivalója van otthon.” A fia azonban hajthatatlan volt. „Otthon mindig van dolog, magad is tudod. Csakhogy Marta nagyon tehetséges, anyám. Tanulnia kell. Ugye, te is segítesz nekünk?”

Hát alaposan kijutott Martának! Volt, amikor úgy érezte, elfogyott minden ereje, abbahagyja a tanulást. De hazajött a munkából Misko, megtelt a ház tréfával,

kacagással. Segített fürdetni, lefektetni a gyerekeket, érdeklődött, mi újság a főiskolán, megígérte, hogy hozza a szükséges könyveket. Minden szavából áradt az asszony erejébe vetett hit, és Marta elszégyellte magát.

Misko volt mindig a támasza, most azonban Marta mind gyakrabban úgy érezte, hogy a férje, ez a nagydarab férfi voltaképpen kisgyerek, akinek anyai gyöngédségre és gondoskodásra van szüksége. Amíg a gyerekeik otthon voltak, Marta nem töprengett ezen. Csak most értette meg, életük milyen nagy részét hagyták már maguk mögött, és milyen kevés figyelmet és gyöngédséget kapott tőle az az ember, akit a legjobban szeret. Még azokat a kedveskedő szavakat is ritkán mondta ki hangosan, amelyeket magában ismételt.

– Nézd, szivárvány! – kiáltott fel Misko, de az asszony már maga is észrevette azt a helyet, amellyel százszor is álmodott. A szakadék szélén, szemben a vízeséssel, amelynek ezernyi cseppjén megtört a napfény, kinyílt egy szikla, amelyet a környező hegyek védtek a szélétől. Felszíne csillogott a napsütésben.

– Az aranykő!

– No, lássuk, az aranyrögnek milyen próbáját fedezte fel a feleségem – jegyezte meg tréfásan Misko, miközben kiségitette Martát a kocsiból.

Az asszony könnyedén felszaladt a sziklára, leült a szélére, kezével átfogta térdét.

– Állj fel, mert megfázol – kérte a férje, de ő nem hallotta. Maga előtt látta szülőfaluját, a szerpentint, a hegyeket, amelyek jól a fejükbe húzták felhősapkájukat. Újra kislánynak érezte magát, akit a vele egyívásúak „hattyúnyaknak” neveztek. Ezt ő a legnagyobb sértésnek vette. Még a fiúkkal is összeverekedett miatta...

Ezt a helyet Marta még gyerekkorában megszerette. Az édesanyja őt, a legkisebbet küldte a tehenük, a Foltos elé, nehogy éjszakára a hegyek közt maradjon. A kislány útközben virágot szedett, gyönyörködött a hegyekben, a vízesésekben. Egyik alkalommal felmászott erre a kőre, és a gyönyörűségtől elállt a lélegzete. Az alkony vöröslő arannyal vonta be a környéket, mintha a falu házai is lángban álltak volna... Csak tehenük panaszos bőgésére tért magához.

Attól fogva Marta mindig ezen a kövön várta a Foltost. Elnevezte aranykőnek. A tehénnel együtt ballagott le innen. A Foltos előbb komótosan lépkedett, de ahogy közeledtek a házhoz, egyre gyorsabban szedte a lábát. A bőgésre kijött Marta édesanyja, megveregette a tehen nyakát. „Hoztál nekünk tejecskét?” – kérdezte kedvesen.

– Drága édesanyám! Milyen jó szíve, mekkora türelme volt. Ha most innen fentről láthatná a szülőfaluját!

Most itt van Marta előtt. De mennyire megváltozott a minden apró részletében ismert kép. Annak idején a legmagasabb, az ő szemében óriásnak tűnő épület az iskola volt. Odább a kultúrház, az orvosi rendelő, az üzlet látható...

Marta nagy örömmel fedezte fel régi ismerőseit, a malmot és a pékséget.

Anyjával többször volt a malomban. Még most is az orrában érzi a nyirkos fa illatát. A malomkő már akkor egyenletesen aludt. Ez jó pár tized éve volt. Milyen jó, hogy a malom mellé pékséget építettek! Mindenkit, aki ezen az úton a faluba tart, friss kenyérillat fogad...

– Állj már fel, megfázol – hallotta a férje hangját.

– Tapogasd meg a követ, egészen meleg. Akkor, gyermekkoromban is meleg volt.

Misko leült mellé a naptól átmelegedett kőre.

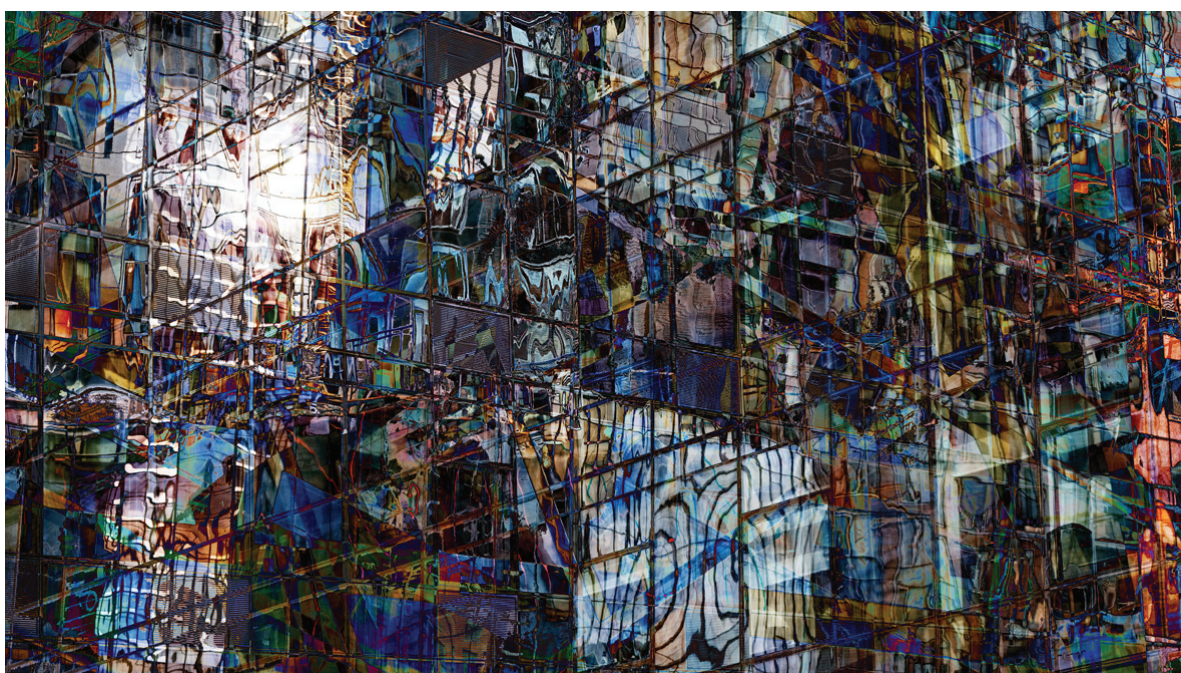
– Mintha színházban volnánk – mondta Misko.

– A faluban már régóta van vezetékes víz, a szerelmesek azonban az évszázados szokás szerint a forrásnál találkoznak. Tudod, gyermekkoromban szerettem innen nézni, hogy mozognak lenn az úton az aprónak látszó asszonyok, hátukon egy köteg szénával vagy fával. Nem tudtam még akkor, hogy ez nehéz munka, amelytől az anyám idő előtt megöregedett. Belém ivódott életünk zord szépsége. A nép lelkét előbb megéreztem a szívemmel, aztán amikor történelmet tanultam, akkor fogtam fel ésszel.

Az aranykő élesztette az emlékeket. Marta egyre újabb részleteket idézett fel gyermekkorából. És úgy szerette volna éppen itt elmondani a férjének azokat a szavakat, amelyeket máskor restellt.

– Mindenki azt hiszi, hogy a tudományos munkámra, a doktori címre, díjakra vagyok a legbüszkébb... Persze, erre is büszke vagyok, de... Az én szívem a te szerelmedtől virul ki, Misko! Ne szólj közbe, hallgass végig...

Sokáig ültek egymást átölelve. Az aranykőn jólesett eltöprengeni a nem mulandón, az örökkévalón.

Kecskés Péter: Photismos 5 (2019)